

MARIA BILȚIU¹, ROMÂNIA

Cuvinte-cheie: cercetare, ceramică, artă populară, perspectivă, publicistică, etnografie.

**Doamna ceramicii românești - Centenar.
Silvia Zderciuc (1925 – 2006)**

Rezumat

Cercetarea noastră monografică este menită a contura o personalitate complexă, care ne este argumentată de bogata sa activitate în domeniul culturii populare.

După reproducerea unor succinte date biografice am analizat concepțiile cercetătoarei Silvia Zderciuc legate de nevoia și importanța cercetării, mai întâi, a ceramicii, dar și a altor aspecte ale culturii populare.

Partea de investigație a cercetării o reprezintă aportul Silviei Zderciuc la studierea complexă a ceramicii tradiționale din perspective multiple: istorică, etnologică, artistică, geografică, ornamentală, cu accentul pus pe perspectiva comparată.

În complexul cercetărilor efectuate de-a lungul vremii de către Silvia Zderciuc am făcut referiri și la alte aspecte legate de arta populară sau de etnografie. Am încheiat cercetarea cu referiri legate de publicistica de specialitate a cercetătoarei, de rolul ei în îndrumarea creatorilor populari, la care se adaugă relațiile de colaborare cu specialiști preocupați de arta și cultura populară.

¹ Folcloristă, Baia Mare.

Keywords: research, ceramics, folk art, perspective, journalism, ethnography.

Silvia Zderciuc (1925 – 2006): The Lady of Romanian Ceramics– A Centenary Tribute

Summary

In our monographic study, we aim to provide a thorough understanding of a complex personality, demonstrated by her significant contributions to folk culture.

We begin with a brief overview of her biography, followed by an analysis of Silvia Zderciuc's insights into the importance and necessity of research, particularly in ceramics, as well as other aspects of folk culture.

The investigative part of our research emphasizes Silvia Zderciuc's contributions to the detailed study of traditional ceramics, analyzed from multiple perspectives: historical, ethnological, artistic, geographical, and ornamental, with an emphasis on comparative analysis.

Throughout Silvia Zderciuc's extensive research, we also refer to other facets related to folk art and ethnography. The study concludes by citing her specialized publications, her role in mentoring folk artisans, and her collaborative relationships with specialists in folk art and culture.

Doamna ceramicii românești - Centenar. Silvia Zderciuc (1925 – 2006)

A evoca activitatea Silviei Zderciuc înseamnă a remarca o personalitate în accepția căreia arta populară era considerată un sector de maximă importanță a culturii populare. În discuțiile purtate de atâtea ori, elogia arta lemnului, considerând că în Maramureș creatorii de frumos au zămislit o civilizație a lemnului, iar Maramureșul este un muzeu al lemnului. Acorda în egală măsură mare importanță artei de textilărie populară. Aprecia și arta prelucrării pietrei și a metalelor. Dar pasiunea ei de-o viață a fost ceramica populară, pe care o considera arta primordială a poporului român, care ne mută la obârșii, căci fiecare dintre centrele arheologice vechi au descoperit vestigii de ceramică purtând înscrisuri din vremuri străvechi, ce slujesc la vechimea civilizației pe întinsul teritoriu românesc.

A văzut lumina zilei la Satu Nou de Sus, în 1925, iar dragostea pentru arta populară își are la Silvia Zderciuc obârșia în originea ei țărănească. A urmat ciclul gimnazial în satul natal iar cel liceal la Colegiul „Gheorghe Șincai” din Baia Mare, după care se înscrie la Facultatea de Istorie a Universității „Babeș-Bolyai, din Cluj. Avându-l ca asistent pe Boris Zderciuc, au întemeiat o familie, formând un cuplu de cercetători cunoscuți în domeniul culturii populare.

Silvia Zderciuc a activat o vreme la Muzeul Etnografic al Transilvaniei, împreună cu soțul ei, ca muzeografă. După mutarea la București a activat la Muzeul de Artă Populară, unde a desfășurat o activitate fructuoasă.

De timpuriu s-a specializat în ceramica tradițională, domeniul atât de drag sufletului ei, în care a depus multă trudă făcută cu pasiune și dăruire. Așa cum sublinia Nicolae Dunăre, în acest domeniu, Silvia Zderciuc a fost o specialistă de marcă.

Studierea acestui domeniu a pornit la ea din convingerea că este puțin cercetat, valorificat și studiat cu toată importanța pe care o prezintă. Drept urmare Silvia Zderciuc a depus eforturi pentru a umple un gol. Îmi spunea că acest tezaur de artă populară are meritul de a caracteriza anumite regiuni și zone de pe întinsul țării. Îmi amintea, pe această linie, de centrele de ceramică de la Horezu, Marginea, Vama, Săcel. Ceramica centrului de pe Valea Izei o considera de origine dacică, reflectată atât de formele simple, cât și de ornamentica obiectelor de mare simplitate, dar cu semne mitosimbolice dintre cele mai vechi.

Ceramica, ca și alte aspecte ale culturii populare, nu le concepea a fi studiate decât întemeiate pe cercetări aprofundate de teren. Considerăm că tocmai de aceea nu a existat un centru de ceramică pe harta țării pe care nu l-a cercetat. Adesea îmi împărtășea impresii despre diverse centre unde activau talentați meșteri, dar nu ocolea nici dificultățile întâmpinate pe care le-a depășit. Ne-o dovedesc studiile și articolele dintre care amintim: „**Ceramica nesmălțuită din județul Maramureș**”, apărut în *Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei*, anii 1971-1973, „**Centrul ceramic „Pietroasa”**”, în *Revista Muzeelor*,

nr. 9, 1980, „**Centrul ceramic ”Romana” județul Olt**”, în *Revista Muzeelor*, nr. 8, 1981, „**Ceramica populară din Țara Lăpușului**”, în *Marmația*, I, 1969, „**Ceramica din Oboga**”, în *Confluențe. Supliment al ziarului Oltul*, 1970, și multe altele. Rezultă că a rămas strâns legată de meleagurile natale acordând importanța cuvenită centrelor de ceramică maramureșene.

Silvia Zderciuc a fost o cercetătoare modernă în concepții. În accepția ei ceramica trebuia studiată din multiplele ei perspective. Am discutat, nu o dată, despre nevoia îmbinării în cercetarea culturii populare a studiilor de teren cu cele de arhivă, apoi cu materialele din colecții, fie ele muzeale, fie particulare, care să faciliteze o cercetare complexă. O serie de studii și articole ale sale ne argumentează modul în care a abordat ceramica din perspectivă istorică, dintre care amintim: „**Ceramica populară argeșeană în primul deceniu al secolului al XI-lea**”, în *Revista Muzeelor*, nr. 11, 1977, „**Un document al Breslei olarilor din Baia Sprie**”, în *Revista Muzeelor*, nr. 3, 1971, „**O veche așezare de olari (Corbeni)**”, în: *Oltul*, An II, nr. 277, 1967, „**Contribuții la istoricul olăritului vâlcean**”, în *Revista Muzeelor*, nr. 6, 1973 și altele.

Trebuie să subliniem că în studiile sale ceramica era studiată, pe deasupra, și în procesul ei de evoluție, în raport cu factorii tradiție-inovație, așa cum ne dovedesc unele studii precum „**Centrul Horezu și generațiile de olari**”, în *Revista Muzeelor*, nr. 10, 1980.

În studierea ceramicii din perspectivă etnologică cercetătoarea a căutat să scoată în evidență funcțiile pe care le-a îndeplinit în obiceiuri, tradiții, acte ceremoniale și ritualuri. Ne stau mărturie studiile și articolele: „**Ulciorul de nuntă**”, în *Oltul*, Slatina, 10 octombrie 1969, „**Ceramica de ospețe**”, în *Îndrumătorul cultural*, nr. 12 din 1976. Nu i-a scăpat cercetătoarei nici funcțiile îndeplinite de ceramică în cadrul unor ocupații tradiționale, dovadă studii precum „**Forme ceramice legate de viticultură**”, lucrare rămasă, din păcate, în manuscris.

Un număr de articole și studii ne argumentează modul în care a investigat ceramica din perspectivă artistică și ornamentală. Amintim pentru exemplificare: „**Cocoșul de Hurez**”, în *Revista Muzeelor*, nr. 8, 1978, „**Cromatică ceramicii maramureșene, unitate și specificitate**”, în *Marmația*, IV, Baia Mare, 1978, „**Reprezentări zoomorfe în ceramica argeșeană**”, în *Argeș*, An II, nr. 6, Pitești, 1969.

Un merit aparte al Silviei Zderciuc constă în studierea ceramicii din perspectivă comparată. Studiile și articolele sale, pe această linie, cuprind multe informații legate de influențele care au pătruns pe diferite căi în ceramica românească. Descoperim astfel un argument potrivit căruia cercetătoarea beneficia de o pregătire de specialitate temeinică. Din păcate, multe dintre contribuțiile sale importante legate de acest aspect au rămas în manuscris. Din grupa acestora amintim „**Repertoriul centrelor de ceramică din România**” (250 p.), „**Ceramica în cultura populară din România**”, „**Ceramica. Dicționar enciclopedic**” (cuprinde peste 1500 de termeni), „**Formele ceramicii populare românești**”, „**Tehnica ceramicii populare românești**”, „**Sursele de inspirație ale ceramicii populare contemporane**”. Rezultă cu limpezime câte aspecte importante cuprind aceste cercetări care n-au fost puse în valoare. Din păcate, propunerea noastră, ca

manuscrisele nepublicate să fie depuse la Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” din Baia Mare, pentru ca, la venirea unor vremuri mai bune, să fie publicate, a rămas neîndeplinită.

Cercetările și studiile Silviei Zderciuc cunosc o diversificare deosebită, prin unele intenționând să slujească și unor nevoi de ordin metodologic în cercetarea culturii populare. Dovadă ne slujesc cercetările **„Harta etnografică instrument de lucru în activitatea muzeală”**, în *„Revista Muzeelor”* nr. 2, 1973. Din aceleași intenții a întocmit **„Harta ceramicii populare. Text și repertoriu pentru Atlasul geografic al României”**, 1978, **„Din experiența organizării colecției de ceramică la Muzeul de Artă Populară”**, în *Revista Muzeelor*, număr special, An II, 1965.

Vorbind de tendința constantă a cercetătoarei de a-și diversifica aria de investigații trebuie să subliniem că a abordat și alte aspecte precum cele legate de portul popular, textilăria tradițională, prelucrarea papurei, arta populară etc. Ne-o dovedesc studiile și articolele: **„Portul popular din Munții Apuseni”**, în *Săteanca*, 7 iulie 1950, **„Rogojinarii din Căluș”**, în *Oltul*, nr. 162, 1 octombrie 1968, **„Arta populară din Țara Lăpușului”**, în *Pentru Socialism*, nr. 3205, Baia Mare, 1964 și altele.

Silvia Zderciuc a colaborat cu toate muzeele etnografice din țară, dovadă un mare număr de articole legate de diversele aspecte ale activităților acestora pe linia valorificării culturii populare. O colaborare strânsă a realizat-o cu Muzeul de Etnografie și Artă Populară din Baia Mare, o dovadă în plus că de Maramureșul natal a rămas atașată toată viața.

Cu ceramiștii maramureșeni și, mai ales băimăreni, a întreținut strânse relații de prietenie și colaborare, începând cu Petru Sitar, apoi cu fiii acestuia Cornel, Liviu și Doina, dar și cu Zaharia Bledea, Tănase Cocean, Ioan Săsăran din Tăuți-Măgherauș. În dese vizite pe care i le-am făcut la București am discutat pe larg despre acești talentați ceramiști, despre produsul muncii lor, adesea în raportul tradiție-inovație.

Silvia Zderciuc a fost și cercetătoarea care a cuprins în aria ei de investigații colecțiile de ceramică din județul nostru și a scris articole despre colecțiile lui Vasile Trif din Cărbunar, precum și despre colecția lui Iuliu Pop din Seini.

Vorbind de complexitatea activității sale mai trebuie să amintim că un număr însemnat de articole l-a rezervat diverselor forme de valorificare a artei populare de către muzeele din țară: expoziții, târguri de artă populară, tabere de creație, consfătuiri, mese rotunde etc.

Nu puține articole scrise de această harnică cercetătoare reprezintă cronici și recenzii la cărți de specialitate, reviste, seriale, dar și concursuri de artă populară, fiind nelipsită ca membră a juriului la *Festivalul Național „Cântarea României”*, în care și-a exercitat cu succes funcția de îndrumător al creatorilor și al meșterilor populari.

Din cele discutate, deseori am reținut că cercetătoarea a avut frecvent relații de colaborare și prietenie cu personalități de frunte și exegeți ai artei populare precum Paul Petrescu, Ernest Bernea, Nicolae Dunăre, Milcana Pauncev, Edviga Formagiu, Florea Bobu Floresc, Georgeta Stoica și alții.

La locuința ei din București am constatat că i-au trecut pragul cercetători tineri, dar și mulți colegi întru pasiuni de la Muzeul Satului, Muzeul Țăranului Român. Toți o găseau

la masa de lucru, înconjurată de fișe, manuscrise, tomuri de etnografie și artă populară, fotografii și documente. Toți i-au admirat și colecția de ceramică care cuprindea obiecte de mare valoare. Despre fiecare proprietara depăna povești și informații deosebit de interesante. Toți întrebau „**Ce mai face Doamna?**”, iar noi am completat „**Doamna ceramicii românești**”, o personalitate prietenoasă, de o hărnicie aparte, model de pasiune și competență în specialitatea pentru care a trudit o viață.